

การพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สู่การเป็นบุคลากรของโรงพยาบาลคุณธรรม

DEVELOPING ETHICAL BEHAVIORS OF NURSING STUDENTS TOWARD BECOMING PERSONNEL OF MORAL HOSPITALS

เสาวลักษณ์ ทรัพย์อาภรณ์^{1*} และอัญชัญ วัฒนะพันธ์ศักดิ์²

Saovaluck Sub a-phorn^{1*} and Anchan Wattanapansak²

^{1,2}คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

^{1,2}School of Nursing, Panyapiwat Institute of Management

Received: March 25, 2025 / Revised: October 22, 2025 / Accepted: October 29, 2025

บทคัดย่อ

คุณธรรมเป็นหลักของความดี ความถูกต้องแสดงออกด้วยการกระทำทางกายวาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย เป็นสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมเช่นเดียวกับวิชาชีพพยาบาล ที่มีหลักจริยธรรมของวิชาชีพและนำมาใช้เป็นจรรยาบรรณพยาบาล ซึ่งเป็นมาตรฐานความประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่พยาบาล การปฏิบัติตามจรรยาบรรณพยาบาล จึงเป็นการแสดงพฤติกรรมด้านจริยธรรมของพยาบาล ซึ่งช่วยควบคุมให้พยาบาลทำงานอย่างมีคุณภาพ เกิดความปลอดภัย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ และสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อวิชาชีพ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ส่งเสริมให้ทุกองค์กรในกระทรวงสาธารณสุขเป็นองค์กรคุณธรรมและโรงพยาบาลคุณธรรมจากการกำหนดมาตรการและกลไกในการขับเคลื่อนและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนี้เอง ทำให้มีการขยายผลไปสู่โรงพยาบาลเพื่อก้าวสู่การเป็นโรงพยาบาลคุณธรรมมีการขยายผลสู่บุคลากรในโรงพยาบาล

ดังนั้น สถาบันการศึกษาทางการพยาบาลซึ่งมีหน้าที่ผลิตพยาบาลเข้าสู่โรงพยาบาลคุณธรรมจึงต้องมีการปรับและบูรณาการ รวมถึงพัฒนาวิธีการในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลตระหนักว่าการเป็นพลเมืองที่ดีของโรงพยาบาลคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญในวิชาชีพ โดยเน้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งหากทางสถาบันศึกษาดำเนินการส่งเสริมให้นักศึกษาก้าวสู่การเป็นบุคลากรของโรงพยาบาลคุณธรรม จะทำให้ลดการร้องเรียน ฟ้องร้อง ให้กับพยาบาล นอกเหนือจากการที่ให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้และทักษะทางด้านการปฏิบัติการพยาบาลเพียงอย่างเดียวเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการแข่งขันสูง และเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณธรรมจริยธรรมและคุณภาพต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมจริยธรรม นักศึกษาพยาบาล โรงพยาบาลคุณธรรม

*Corresponding Author

E-mail: Saovaluck.took@gmail.com

Abstract

Virtues are the cornerstone of goodness and righteousness, expressed through an individual's actions, words, and thoughts. They serve as guiding principles for one's conduct, eventually becoming habits. These virtues benefit oneself, others, and society, much like in the nursing profession. Nursing is guided by professional ethics and a nursing code of conduct, which sets standards for nursing practice. Adhering to this code demonstrates nurses' ethical behavior, ensuring quality work, patient safety, responsiveness to user needs, and building public trust in the nursing profession. This assertion is consistent with the Ministry of Public Health's policy under the first Master Plan for Moral Promotion of the Ministry of Public Health (2017-2021), which encourages all organizations within the Ministry to become moral organizations and moral hospitals. The implementation of measures and mechanisms to drive and promote ethics and morality has led to the expansion of this initiative to hospitals, aiming for them to become moral hospitals. This has also extended to hospital personnel, fostering an awareness of Thai societal values, which in turn promotes the virtues of "Sufficiency, Integrity, and Public-Mindedness".

Therefore, nursing educational institutions responsible for producing nurses for moral hospitals must adjust and integrate, as well as continuously develop teaching methods to make nursing students aware that being a good citizen of a moral hospital is an important aspect of the profession. By emphasizing the use of ethical reasoning to connect with the reality of today's society, if educational institutions promote students to become personnel of ethical hospitals, this will reduce complaints and lawsuits against nurses. This is in addition to providing nursing students solely with knowledge and practical nursing skills, so that nursing students can live in a highly competitive society and become professional nurses with ethics, morals, and quality.

Keywords: Ethics Behavior, Nursing Students, Moral Hospital

บทนำ

พยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมมีความคาดหวังสูงเกี่ยวกับพฤติกรรม จริยธรรม เนื่องจากการทำงานของพยาบาลเป็นการปฏิบัติโดยตรงกับมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ส่งเสริมให้ผู้ป่วยสุขสบาย เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการใช้ศาสตร์และศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่สังคม พยาบาลต้องมีความเมตตา ความอ่อนโยน ความเอื้ออาทร การตระหนักในคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Thailand Nursing

and Midwifery Council, 2019) และด้วยความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ผู้รับบริการตื่นตัว เข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพได้มากยิ่งขึ้น ความคาดหวังที่จะได้รับบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และความเสมอภาคจากผู้ให้บริการมากขึ้น จึงพบว่า แนวโน้มที่ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพ และหน่วยงานสุขภาพจะถูกร้องเรียนและฟ้องร้องด้านจริยธรรม หรือเรียกร้องค่าเสียหายสูงขึ้น (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2021)

จริยธรรมมีความสำคัญต่อวิชาชีพการพยาบาล

สภาการพยาบาลจึงได้กำหนดจริยธรรมไว้ในสมรรถนะหลักของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ซึ่งโดยหลักจริยธรรมในการพยาบาลเป็นแนวทางที่ชี้นำการปฏิบัติของพยาบาล เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ จริยธรรมในการพยาบาลเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การกระทำ และการปฏิบัติต่อผู้ป่วยและเพื่อนร่วมงาน โดยยึดหลักการทางศีลธรรม ค่านิยม วัฒนธรรมและประเพณีกฎหมาย เพื่อให้บุคคลแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง และเหมาะสม ทั้งต่อตนเองและสังคม และความเคารพในสิทธิของผู้ป่วย บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการพยาบาลของตน จึงได้กำหนดให้ทุกสถาบันการศึกษาบรรจุเนื้อหาจริยธรรมในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้ใช้บริการและสังคมมั่นใจว่าจะได้รับการพยาบาลที่มีคุณภาพจากผู้ประกอบวิชาชีพที่มีจริยธรรม (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2023) สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระทรวงสาธารณสุข ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การทำความดีของบุคลากรทางสุขภาพให้อยู่ในวิถีชีวิตเป็นพฤติกรรมดี โดยการเปลี่ยนจากการปลูกฝังเป็นวิถีชีวิต เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ มีจิตสำนึกร่วมเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์สุขของประชาชน มีความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างระบบนิเวศ คุณธรรม จริยธรรม ในสถานที่ปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน มีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Strategic Plan for Promoting Morality and Ethics, Ministry of Public Health, 2022) และได้มอบหมายให้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลคุณธรรมในแต่ละโรงพยาบาล

โรงพยาบาลคุณธรรมหรือโรงพยาบาลจริยธรรมเป็นสถานบริการสุขภาพที่ยึดมั่นในหลักการจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วย โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และเคารพต่อสิทธิของผู้ป่วยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ โรงพยาบาลคุณธรรมยังมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการบริการและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความเป็นธรรมในทุกด้านมีการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ ประหยัด ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องบนพื้นฐานทางศีลธรรม วัฒนธรรม และหลักกฎหมาย ตลอดจนให้บุคลากรในโรงพยาบาลคุณธรรมบริการด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีน้ำใจ เคารพศักดิ์ศรีคุณค่าของผู้รับบริการและบุคคลอื่น ปฏิบัติงานด้วยความสุขเพื่อประโยชน์ของประชาชน (Center of Ethics, 2016) สิ่งสำคัญลำดับแรกของพยาบาลคือ ความซื่อสัตย์และจริยธรรม มีการศึกษาสภาพปัญหาของพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ การขาดความรู้ทักษะด้านจริยธรรมวิชาชีพ การปฏิบัติการพยาบาลด้านจริยธรรมไม่เหมาะสม และสิ่งแวดล้อมไม่เอื้อต่อการปฏิบัติด้านจริยธรรม (Thongjam et al., 1978) ผู้เขียนจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ โดยให้นักศึกษาพยาบาลตระหนักกว่าการเป็นพลเมืองที่ดีของโรงพยาบาล คุณธรรมซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในวิชาชีพ ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการพยาบาลที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามมาตรฐาน จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลต่อไป

ความหมายของพฤติกรรมจริยธรรม

Hoffman (1979) ได้ให้ความหมายโดยคำนึงถึงพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล ซึ่งจริยธรรมโดยทั่ว ๆ ไปจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior)

จากความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างมีความสุข

ความสำคัญของพฤติกรรมจริยธรรมกับพยาบาล

ในวิชาชีพพยาบาล พฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลมีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวกับสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน การพยาบาลที่ให้กับผู้รับบริการต้องอาศัยความสามารถในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ อาศัยความรู้ทักษะประกอบกับคุณลักษณะของวิชาชีพทำให้พยาบาลต้องมีการกำหนดขอบเขตของจริยธรรมเป็นตัวคุมการปฏิบัติ การพยาบาล มีพฤติกรรมจริยธรรม คุณธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้บทบาทวิชาชีพเด่นชัด เป็นที่ยอมรับอย่างเปิดเผย

จริยธรรมเป็นหลักการประพฤติที่ดีงามของบุคคลทั้งกาย วาจา และใจ มีพื้นฐานมาจากการเลี้ยงดู ประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยม และวัฒนธรรม รวมถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ (Sirilai, 2008) และจริยธรรมยังเป็นการรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ (Chanthanamongkhon, 2019) การแสดงพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลนั้นใช้หลักจริยธรรมสากลตามคุณลักษณะของวิชาชีพ การพยาบาลที่ยึดหลักการให้ความเคารพในความ เป็นปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ เพื่อให้พยาบาลแสดง พฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถดูแลกำกับติดตามให้พยาบาล ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยปลอดภัย และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมวิชาชีพ ซึ่งปกติการพยาบาลจะเป็นการปฏิบัติ ที่กระทำโดยตรงต่อบุคคล ครอบครัว และสังคม ดังนั้น

พยาบาลทุกคนต้องมีความรับผิดชอบสูง มีความชำนาญ ในความรู้และทักษะของตนเอง วางใจได้ รู้คุณค่า ของตนเองและงาน รวมถึงการมีจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพ (Fry & Johnstone, 2008) จริยธรรมเป็นกฎเกณฑ์ที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อใช้ ตัดสินความถูกต้องของการกระทำ และความเข้าใจ ในกฎเกณฑ์ ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาของ แต่ละคน เกี่ยวโยงถึงกับอายุของบุคคล การเรียนรู้ ทางสังคม ซึ่งมาจากประสบการณ์ของตนเอง การ เลี้ยงดูของครอบครัว จากการสังเกตพฤติกรรมของ ผู้อื่น และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและ การอ่านบันทึกของผู้อื่น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม การปฏิบัติการพยาบาลจึงมีความสำคัญกับนักศึกษา พยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Karaket et al. (2015) ที่กล่าวว่า ความซื่อสัตย์เป็นการแสดงออก ตรงกับความรู้สึกนึกคิด ทั้งทางกาย วาจา ใจ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองต่อผู้อื่น สถานการณ์พยาบาล กล่าวว่าการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการ ดูแลผู้ใช้บริการโดยคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นคน คำนึงถึงสิทธิที่บุคคลควรจะได้รับ ให้บริการโดยไม่ เลือกปฏิบัติ (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2021)

การที่พยาบาลในแต่ละคนจะปฏิบัติงาน พยาบาลในหน้าที่ด้วยความมีคุณธรรม จริยธรรม จะต้องได้รับการปลูกฝังในสาระเนื้อหาและรวมถึง การพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรม ตั้งแต่เป็น นักศึกษาพยาบาล เนื่องจากปัจจุบันพยาบาลต้องเผชิญ ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยอาจ มีสาเหตุมาจากสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น สามารถ เข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพได้ง่าย มีการพิทักษ์สิทธิของ ตนเองเพิ่มมากขึ้น การคาดหวังบริการสูงขึ้น ทำให้ เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งทางจริยธรรม กับพยาบาลหรือนักเรียนพยาบาลที่ปฏิบัติงานใน สถานบริการทางสุขภาพ ประเด็นปัญหาจริยธรรมที่ พบได้บ่อย ได้แก่ ปัญหาพฤติกรรมบริการที่ไม่ เหมาะสม พุดไม่ให้เกิดดีผู้ป่วย ไม่สุขภาพ พุดเสียงดัง

และขาดความเอื้ออาทรไม่สนใจผู้ป่วย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้านทั้งต่อตัวของผู้รับบริการที่ไม่ได้รับการบริการที่ดี อาจเกิดภาวะแทรกซ้อน หรืออาการไม่พึงประสงค์ขณะเข้ารับการรักษา และอาจส่งผลกระทบต่อองค์กร ทำให้องค์กรเสื่อมเสียชื่อเสียง และอาจถูกฟ้องร้อง เรียกค่าใช้จ่ายในการตอบแทนความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิชาชีพที่ไม่ได้รับความไว้วางใจ ไม่น่าเชื่อถือ สังคมไม่ให้คุณค่า ไม่ยกย่องให้เกียรติในฐานะวิชาชีพ หรือจากการยุยงจากบุคคลอื่น ส่งผลให้บุคลากรเกิดความเหนียวแน่นต่อการทำงาน ลดคุณค่าของงาน (Wattanapansak & Sap-a-phorn, 2023; Kyunghee et al., 2015) และอาจส่งผลต่อจากพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมของ Khaomala และ Somnukprasert (2019) ที่ศึกษากรอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิชาชีพ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องการด้านการศึกษานักศึกษาพยาบาล ในการแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ได้พัฒนาองค์ประกอบของพฤติกรรม 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ และองค์ประกอบที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบในการปฏิบัติการพยาบาล และ 2) ความเมตตากรุณาในการปฏิบัติการพยาบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chomsri & Phusanaphan, 2013) พบว่า นักศึกษาพยาบาลต้องมีความรู้ความสามารถด้านพฤติกรรมจริยธรรมใน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรัก ความเมตตา (Loving Kindness) ความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) มุทิตา (Sympathetic Joy) อุเบกขา (Equanimity) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความมีวินัย (Discipline) ความซื่อสัตย์ (Honesty) และเคารพคุณค่า ศักดิ์ศรี และสิทธิมนุษยชน (Respect for Human Values, Dignity

and Rights (Chomsri & Phusanaphan, 2013) ดังนั้นสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลจึงควรต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล โดยการปลูกฝังคุณธรรมนักศึกษาในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติพร้อมกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยในภาคทฤษฎีควรส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในรายวิชา ในภาคปฏิบัติควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพ เมื่อสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ระบบการประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเหมาะสม มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์คุณงาม ความดีให้แก่สังคม สร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพใจ ความมั่นคงทางอารมณ์ และส่งเสริมให้ผู้ป่วยหรือให้ผู้รับบริการอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (Kata, 2018) และเมื่อนักศึกษาพยาบาลสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรี เปลี่ยนถ่ายบทบาทสู่การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลและสถานพยาบาล เข้าสู่การเป็นพลเมืองของโรงพยาบาลคุณธรรมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ ควบคุมพฤติกรรมตนเองด้านพฤติกรรมและดำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพให้อยู่ในข้อกำหนด เป็นไปตามวิถีพฤติกรรมอย่างผู้มีวัฒนธรรมและจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรมในหลักสูตร

หลักจริยธรรมสากลตามคุณลักษณะของวิชาชีพการพยาบาลที่ยึดหลักการให้ความเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ (Fry & Johnstone, 2003) ซึ่งประกอบด้วย หลักการ 6 ด้าน คือ การเคารพในเอกสิทธิ์ของบุคคล (Autonomy) ความซื่อสัตย์ (Fidelity) การกระทำในสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ (Beneficence) การไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีและมีอันตราย (Non Maleficence) ยุติธรรม (Justice) และการบอกความจริง (Veracity) นอกจากนี้แนวคิดเชิงจริยธรรมอันจะแสดงออกถึงพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล มีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ 1) การทำ

หน้าที่แทน (Advocacy) คือ การกระทำที่ปกป้องสิทธิของผู้รับบริการ ไม่สามารถปกป้องตัวเองได้ เพราะเหตุจากเจ็บป่วย โดยพยาบาลต้องทำหน้าที่แทนในการตัดสินใจ สอดคล้องกับความเชื่อ และคุณค่า ความต้องการที่แท้จริง 2) ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ ความรับผิดชอบที่มีต่อหน้าที่ และต่อผลจากการกระทำของตนเอง โดยครอบคลุม 4 มิติ คือ ป้องกัน ส่งเสริม รักษา และฟื้นฟู 3) ความร่วมมือ (Cooperation) เป็นความร่วมมือของบุคลากรในทีมสุขภาพในการให้บริการที่มีคุณภาพ โดยพยาบาลต้องตระหนักถึงคุณค่าและความเชื่อของทีมที่มีเป้าหมายเดียวกัน ช่วยให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและเกิดผลประโยชน์กับผู้ป่วยสูงสุด 4) ความเอื้ออาทร (Caring) คือ การเห็นคุณค่าของกันและกัน แสดงออกด้วยการมีน้ำใจต่อกันที่อบอุ่น เอาใจใส่ของพยาบาลและผู้รับบริการ

หลักจริยธรรมเหล่านี้นำมาสู่การกำหนดจรรยาบรรณพยาบาล (Code of Nurse) ที่ถูกประมวลไว้เป็นมาตรฐานความประพฤติที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้คุณธรรมและจริยธรรมเป็นด้านแรกในหกด้านของมาตรฐานการเรียนรู้โดยมีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้านให้มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์ที่กำหนดไว้ อันประกอบด้วย 1) มีความซื่อสัตย์ มีวินัย การตรงต่อเวลา 2) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 3) สามารถใช้ดุลยพินิจในการจัดการประเด็นหรือปัญหาทางจริยธรรม 4) แสดงออกถึงการเคารพสิทธิ คุณค่าความแตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น 5) แสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ คำนึงถึงสังคมและส่วนรวม 6) แสดงออกถึงการมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ การพยาบาล ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพ และสิทธิของพยาบาล ซึ่งนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ในรายวิชาที่อยู่ในโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งในหมวด

ศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาเฉพาะ ซึ่งแบ่งเป็นรายวิชาภาคทฤษฎีและรายวิชาภาคปฏิบัติ รวมถึงหมวดวิชาเลือกเสรีด้วย

กระบวนการพัฒนาจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาล

การบ่มเพาะนักศึกษาพยาบาลให้มีจริยธรรมนั้นควรจัดให้มีเนื้อหาทางจริยศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะจริยธรรม คือ 1) ความไวทางจริยธรรม 2) การตัดสินใจทางจริยธรรม 3) แรงจูงใจทางจริยธรรม/ความมุ่งมั่นทางจริยธรรม และ 4) พฤติกรรมจริยธรรม สถาบันการศึกษาจึงควรนำเอาเนื้อหาทางจริยศาสตร์อันได้แก่ ทฤษฎีจริยศาสตร์ หลักการและแนวคิดทางจริยธรรม พัฒนาการทางจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมและการตัดสินใจทางจริยธรรม คุณค่าและความเชื่อ และนำไปบูรณาการกับรายวิชาการพยาบาลทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตลอดหลักสูตร ครอบคลุมทุกชั้นปี โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การประชุมปรึกษาและการเยี่ยมตรวจทางจริยธรรม การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยอาจารย์พยาบาลจะต้องแสดงออกถึงการเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมที่ดี และมีสมรรถนะทางจริยธรรมแก่นักศึกษา (Chaowalit & Nasae, 2016) โดยแนะนำให้จัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการเนื้อหาจริยศาสตร์กับรายวิชาอื่น ๆ ทางพยาบาล 6 วิชาหลัก ไว้ดังนี้ ประเด็นจริยธรรมเกี่ยวกับการปกปิดความลับ และการแจ้งข่าวร้าย หรือประเด็นการถูกทอดทิ้งของผู้สูงอายุ และประเด็นจริยธรรมในผู้ป่วยระยะสุดท้ายของชีวิต ในวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ในวิชาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ควรให้ความสำคัญในประเด็นจริยธรรมการทารุณเด็กและสิทธิของเด็ก ประเด็นจริยธรรมในการทำแท้ง การรับจ้างตั้งครรภ์แทน หรือการผสมเทียมในวิชาสถิติศาสตร์-นรีเวชและผดุงครรภ์ ส่วนในรายวิชาจิตเวชและสุขภาพจิต เน้นเรื่องการปกปิดความลับ

ความเป็นส่วนตัวและตราประทับ ในส่วนของรายวิชาการพยาบาลชุมชนนั้น ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ และในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำจริยธรรมองค์กรนั้นให้จัดไว้ในรายวิชาการบริหารการพยาบาล

วิธีการจัดการเรียนการสอนด้านจริยศาสตร์

ในรายวิชาการพยาบาลและปฏิบัติการพยาบาล การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาจริยศาสตร์ควรมีเฉพาะด้านจริยศาสตร์และในส่วนของบูรณาการในแต่ละรายวิชาตลอดทั้งหลักสูตร รวมถึงวิธีเรียนการสอนควรมีความหลากหลาย ทันสมัย มีความเหมาะสมกับรายวิชาแต่ละวิชา และสอดคล้องกับความสามารถของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี (Chaowalit & Nasae, 2016) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญของการนำความรู้ทางจริยศาสตร์ไปใช้ในการตัดสินใจ และลงมือกระทำ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาด้านจริยศาสตร์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีการจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์ในรายวิชาทฤษฎี

เนื้อหาจริยศาสตร์โดยเฉพาะทฤษฎีจริยศาสตร์ รวมถึงเนื้อหาอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการให้เหตุผลทางจริยธรรม ประกอบด้วย หลักและแนวคิดทางจริยธรรม พัฒนาการทางจริยธรรม รวมถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ควรสอนด้วยการบรรยายและอภิปราย เนื่องจากเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมสูง นักศึกษาควรได้รับการฝึกทำแบบฝึกหัดในการวิเคราะห์พฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลในด้านที่ดีและด้านที่ไม่ดี และประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม โดยผู้สอนนำตัวอย่างสถานการณ์มาจากสื่อต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ให้นักศึกษานำความรู้จากเนื้อหาทฤษฎีจริยศาสตร์ และจรรยาบรรณวิชาชีพ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมที่เกิดขึ้น ฝึกเขียนรายงานสะท้อนเหตุการณ์ที่มีความขัดแย้ง ให้นักศึกษายอมรับความเชื่อ ความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกการตั้ง

คำถามด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษามีความไวทางจริยธรรม และเพิ่มทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม รวมถึงการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับสถานการณ์ตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ก็ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สร้างแรงจูงใจอีกทางหนึ่งในการเรียนเรื่องของพฤติกรรมจริยธรรม ถึงแม้ไม่ได้เป็นสถานการณ์จริง ยังก็สามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมมากกว่าการสอนบรรยายเพียงอย่างเดียว (Chaowalit & Nasae, 2016; Jasemi et al., 2022)

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้ในแต่ละรายวิชามีการพัฒนาจริยธรรมเพิ่มเติม ดังมีขั้นตอน ดังนี้ ด้านที่ 1 ผู้สอนจะต้องนำเอาประเด็นคุณธรรมจริยธรรมมาวิเคราะห์ โดยพิจารณาจากคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ร่วมกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethic and Moral) ที่ว่าด้วยเรื่องของการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตามศีลธรรมที่ดีทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ตลอดจนจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล ด้านที่ 2 ผู้สอนร่วมวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาในแต่ละชั้นปี เพื่อคัดสรรความเหมาะสมของเนื้อหาจริยธรรมในแต่ละปีการศึกษาให้สอดคล้องอย่างครบถ้วน และด้านที่ 3 ผู้สอนควรวางแผนการสอน ออกแบบทิศทางการสอน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และพัฒนาในแต่ละประเด็นของจริยธรรม มีการระบุวิธีการ และวิธีการประเมินผลที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย จากการศึกษาของ Nuchprayoon (2015) พบว่า รูปแบบการสอนที่เรียกว่า “PGARR model” นั้นส่งผลให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากวิธีการดังกล่าวข้างต้น อาจารย์ผู้สอนอาจใช้วิธีการอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น การจัดหาสื่อที่สร้างแรงบันดาลใจ เช่น วิดีทัศน์หรือคลิปวิดีโอสั้น ๆ เกี่ยวกับผลการทำความดี เป็นต้น

การสอนในภาคทฤษฎีเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่

สามารถพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมได้ โดยมีผู้สอนเป็นต้นแบบที่ดี เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน พร้อมทั้งปรับตัวต่อวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ ที่เหมาะกับการเรียนรู้ของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อนักศึกษาจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติ

2. วิธีการจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล

ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล มีวิธีการจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์ที่สามารถใช้ได้ดังนี้ (Chaowalit & Nasae, 2016; Thongiarean, 2015) คือ 1) ในการนิเทศทางคลินิกของอาจารย์ผู้สอนต้องอยู่บนพื้นฐานการดูแลแบบองค์รวมที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมจริยธรรม 2) การตรวจเยี่ยมทางจริยธรรม (Ethical Round) ซึ่งจะต้องวางแผนล่วงหน้า โดยคัดเลือกผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาหรือประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม เพื่อค้นหาคุณค่า ความเชื่อ และความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัว ซึ่งวิธีนี้นักศึกษาจะได้ฝึกใช้ทักษะความไวทางจริยธรรม ในการค้นหาคุณค่า ความเชื่อของตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมต่อประเด็นปัญหา 3) การประชุมปรึกษาก่อนการปฏิบัติงาน (Pre-conference) อาจารย์ผู้รับผิดชอบให้มีการประชุมปรึกษาทางคลินิกและควรประชุมปรึกษาที่เน้นประเด็นจริยธรรมไปพร้อมกัน โดยให้ครอบคลุมประเด็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยแต่ละรายที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย 4) การประชุมปรึกษาหลังการปฏิบัติงาน (Post-conference) ควรสะท้อนถึงพฤติกรรมจริยธรรมของตนเอง (Reflective Thinking) และเพื่อน ๆ รวมทั้งผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ และเป็นการนำความรู้ในรายวิชาทฤษฎีด้านจริยศาสตร์ไปใช้ 5) การกำหนดประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยรายกรณี โดยให้นักศึกษาทำการค้นคว้า และมานำเสนอในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อน และ 6) การสร้างแบบประเมินพฤติกรรมจริยธรรม

คุณธรรมที่ชัดเจน เช่น การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ เป็นต้น พร้อมทั้งแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงแนวทางที่จะใช้ประเมินทางการปฏิบัติและการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ระหว่างการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ซึ่งเป็นวิธีการที่นำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนในกลุ่มได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ โดยเครื่องมือที่สำคัญมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนและการประเมินคือ กระบวนการพยาบาล (Nursing Process) ซึ่งในกระบวนการพยาบาลนั้น ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน (Kusumph, 2013) คือ 1) การประเมินภาวะสุขภาพ (Health Assessment) เริ่มตั้งแต่การซักประวัติ ตรวจร่างกาย การบันทึก ให้ครบทุกมิติทั้งด้านร่างกาย สังคม และจิตวิญญาณ สามารถแสดงเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ การแจ้งผู้ป่วยทุกครั้งที่ตรวจร่างกายหรือเปิดเผยส่วนปกปิด การรับรู้ข้อมูลส่วนตัว ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว 2) การวินิจฉัยพยาบาล คือ การนำข้อมูลมาเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาลก่อนนำไปวางแผนการพยาบาล ตัวอย่างข้อวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมได้แก่ เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ จากการได้รับยานอนหลับ หรือเสี่ยงแผลกดทับบริเวณที่ผูกมัด เป็นต้น 3) การวางแผนการพยาบาล ลักษณะของกิจกรรมที่ใช้วางแผนการพยาบาลตามหลักจริยธรรมจะต้องเป็นแผนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงกับผู้ป่วยเน้นเพื่อให้เกิดความสุขสบาย ลดความเจ็บปวด ถูกต้องตามมาตรฐานการพยาบาล เป็นต้น 4) การปฏิบัติการพยาบาล เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติการพยาบาลต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะทางการพยาบาลลงมือทำการพยาบาลเพื่อให้ผู้ป่วยปลอดภัยและสุขสบาย ซึ่งตัวอย่างกิจกรรมทางจริยธรรม ได้แก่ การแจ้งผู้ป่วยทุกครั้งก่อนให้การพยาบาล มีการประเมินซ้ำภายหลังให้การพยาบาล เคารพความอาวุโสตามสังคมไทย เป็นต้น และ 5) การประเมินผลต้องประเมินผลทุกครั้งเพื่อนำมาปรับปรุงแผนการพยาบาลในครั้งต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่าหากในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาลเกิดความผิดพลาด ไม่เข้าใจ อาจก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมได้ ผู้สอนต้องช่วยเหลือ และร่วมวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาแต่ละบุคคล รวมถึงการเรียนรู้และทักษะทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นจากการดูแลผู้ป่วย เช่น ทักษะความไวทางจริยธรรม ที่จะทำให้นักศึกษาพยาบาลพอที่จะรับรู้ได้ว่าเป็นปัญหา ความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของคุณค่า และความเชื่อ และทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่มีประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม โดยให้ลงมือกระทำตามที่ได้ตัดสินใจในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติ ในสถานที่จริงจากแหล่งฝึกงานและเมื่อการฝึกปฏิบัติงานสิ้นสุดลง นักศึกษาควรมีโอกาสสะท้อนประเด็นจริยธรรม คุณค่า ความเชื่อของตนเอง และการแสดงถึงความกล้าหาญทางจริยธรรม เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม โดยสามารถนำหลักการของหลักจริยธรรมและแนวคิดจริยธรรมมาเป็นพื้นฐานในการคิด นำไปสู่การพูด การคิด และปฏิบัติ เพื่อวางแผนและค้นหาแนวทางการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละบุคคล ดังนั้นการสอนภาคปฏิบัติมีส่วนช่วยในให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางจริยธรรมไปใช้ในการทำงานจริงบนหอผู้ป่วยได้ ส่งเสริมให้เกิดทักษะวิธีการใช้หลักการทางจริยธรรมและการแสดงออกทางของพฤติกรรมทางจริยธรรม ฝึกการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนด้านจริยศาสตร์

การพัฒนา นักศึกษาทางจริยศาสตร์นั้น ต้องสามารถประเมินได้ 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านความคิด มิติด้านจิตใจ และมิติด้านพฤติกรรม ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์ โดยสามารถประเมินได้ดังนี้ (Chaowalit & Nasae, 2016)

การจัดสอบข้อเขียน การวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาจากสถานการณ์จริง การนำเสนอผลการวิเคราะห์ กรณีศึกษาด้วยปากเปล่า การเขียนรายงาน การประชุมปรึกษาทางจริยธรรม และการตรวจเยี่ยมทางจริยธรรม สามารถประเมินจากความสามารถในการกำหนดปัญหาและประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ระหว่างการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งจะสะท้อนในมิติของด้านความคิดคือ ความไวทางจริยธรรม รวมทั้งการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจ ส่วนมิติด้านจิตใจคือ แรงจูงใจทางจริยธรรม หรือความมุ่งมั่นทางจริยธรรม ซึ่งตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการสะท้อนถึงแรงจูงใจหรือความมุ่งมั่นทางจริยธรรมของนักศึกษา คือ การกระทำบนพื้นฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนการประเมินจากการตอบสนองของนักศึกษาทั้งด้านความคิดและการกระทำ ผ่านคำพูด เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เกิดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม ซึ่งสามารถประเมินได้ดีในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เพราะอาจารย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในเวลาเพียงพอ และในมิติสุดท้าย มิติด้านพฤติกรรม คือ พฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งพัฒนามาจากหลักและแนวคิดทางจริยธรรม หรือจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น มีความเอื้ออาทร การให้การพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ การมีสัมพันธภาพกับผู้ป่วยและผู้ร่วมงาน การกระทำต่อทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น สามารถนำมาใช้ได้มาใช้ในการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยการสังเกตพฤติกรรมขณะปฏิสัมพันธ์หรือขณะการดูแลผู้ป่วย

กระบวนการพัฒนาจริยธรรมผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาสามารถบูรณาการผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามแต่ละสถาบันกำหนดไว้ในแผนพัฒนานักศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปแผนจะถูกขับเคลื่อนผ่านทางคณะกรรมการกิจการนักศึกษา ร่วมมือกับสโมสรนักศึกษาของสถาบัน โดย

จัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับนโยบายอัตลักษณ์
ที่ถูกกำหนดเป็นค่านิยมของสถาบัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาในเรื่อง
การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสถาบัน
การศึกษาของรัฐแห่งหนึ่ง (Naksrisang et al., 2017)
ได้จัดกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาผ่าน
กิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยพัฒนาตามหลักของตาม
วงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน
โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) ขั้นวางแผน (Plan) ประกอบ
ไปด้วย การกำหนดนโยบาย โดยกิจกรรมควรเป็น
กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หรืองาน
จิตบริการ ผ่านกระบวนการตามแนวคิดจิตปัญญา และ
ค่านิยมร่วม ต่อไปใช้แนวคิดของการปลูกฝังจิต 5 แบบ
ของการ์ตเนอร์ (Gardner) โดยกระตุ้นให้นักศึกษามี
จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) รู้จักคิดนอกกรอบ
เพื่อค้นหาหนทางใหม่ขึ้นมาและมีจิตรู้เคารพ
(Respectful Mind) เจตคติของคนใกล้ชิด
ประสบการณ์ส่วนตัว และสามารถเปิดใจต้อนรับ
บุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย รู้จักเคารพ
ซึ่งกันและกัน 2) ขั้นดำเนินการ (Do) นำแนวคิดการ
ปลูกฝังจิต 5 แบบของการ์ตเนอร์ (Gardner) จะช่วย
กระตุ้นให้นักศึกษามีจิตรู้จริยธรรม (Ethical Mind)
ร่วมกับแนวคิดของโคลเบิร์ก (Kohlberg) โดยนักศึกษา
จะต้องรักษากฎจริยธรรมของตนให้อยู่ในกรอบแล้ว
ยังสามารถขยายความรับผิดชอบออกไปให้สังคมที่
เราเป็นสมาชิกด้วย และใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
โดยมีการจัดประสบการณ์เรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญา
ในโครงการและกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้
กระบวนการหลัก 5 คือ การใช้สุนทรียสนทนา การ
สะท้อนการเรียนรู้ การถอดบทเรียน การสร้าง
บรรยากาศกัลยาณมิตร และบันทึกการเรียนรู้ โดย
ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิด
ของ Klaimanee et al. (2013) ว่าประสบการณ์
ในสถานที่ปฏิบัติงานเป็นประสบการณ์จริง ที่ช่วย
ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและ
ทักษะการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมได้ 3) ขั้นตรวจสอบ

(Check) มีระบบติดตามการตรวจสอบผลการ
ดำเนินงาน ทุกโครงการและกิจกรรม ภายใต้
คณะกรรมการจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ร่วมกับ
สโมสรนักศึกษา และ 4) ขั้นนำผลการประเมินมาใช้ในการ
ปรับปรุงและพัฒนา (Act) ภายหลังสิ้นสุดโครงการ
ทุกกิจกรรมและโครงการจะได้รับการประเมินผลเพื่อ
นำผลมาพัฒนาต่อไป

นอกจากนี้ยังสามารถใช้แนวคิดจิตตปัญญา
ศึกษา ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ จัดเป็นกิจกรรม
เสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการ
พัฒนามิตายในตนเองทั้งด้านดี และมีความสุข
เช่น การจัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การทำความดี
ของนักศึกษา และเผยแพร่กิจกรรมโครงการทำความดี
ของนักศึกษา ดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม
จริยธรรม เช่น การทำบุญตักบาตรเพื่อสร้างความคิด
เปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษานำเสนอ
การทำความดีในเวทีที่ส่งเสริม เช่น พุทธสมาคม
แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการศึกษากิจการจัดการเรียนรู้
ที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนรู้
ทุกรายวิชา และการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง
พบว่า สามารถเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้กับ
ผู้เรียนได้ (Molieri, 2007; Bandura, 1977) สอดคล้อง
กับงานวิจัยของ Thetsing และ Saraphok (2020) ที่ได้
ศึกษาการใช้รูปแบบประยุกต์ใช้แนวคิดโรงพยาบาล
คุณธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม
ของนักศึกษาพยาบาลก่อให้เกิดผลดีทั้งตัวนักศึกษา
ต่อสถานศึกษา ต่อวิชาชีพพยาบาล โดยนักศึกษามี
ความภาคภูมิใจในการเสียสละและการมีจิตอาสา
ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของวิชาชีพพยาบาล
ผ่านการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้
กระบวนการทำงานเป็นทีม บริหารโครงการ เช่น การ
เขียนโครงการและการเขียนแผนงาน การติดต่อสื่อสาร
การประสานงานกับบุคคลภายนอก การตัดสินใจ
แก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า การปลูกฝังเพื่อ
พัฒนาจริยธรรมให้แก่ นักศึกษาพยาบาลสามารถ

นำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมที่คงทน สำหรับพยาบาลนั้นจะต้องได้รับการฝึกฝน ปฏิบัติ กระตุ้น ตอกย้ำ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของการเป็นพยาบาล

บทสรุป

การเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้สามารถทำงานในโรงพยาบาลคุณธรรม และเป็นสมาชิกที่มีคุณธรรมนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนจริยศาสตร์พฤติกรรมจริยธรรมนั้นทั้งการสอนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึก การปลูกฝังเจตคติที่ดี และการพัฒนาทางจริยธรรมแก่นักศึกษาพยาบาลได้เป็นอย่างดี และสิ่งที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมคือ ต้องให้ความสำคัญกับ

ลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกันในทุกช่วงอายุของแต่ละชั้นปี และความสำคัญของการใช้สื่อเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การส่งเสริมให้เข้าอบรมเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความท้าทายด้านจริยธรรม การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ โดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสิน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาสำหรับการเผชิญกับสถานการณ์จริงในอนาคต สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้มีความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่ดีในโรงพยาบาลคุณธรรมต่อไป

References

- Center of Ethics. (2016). *Knowledge of the virtuous organization, virtuous hospital (Bangmoonnak Hospital)*. Content Design. [in Thai]
- Chanthanamongkhon, K. (2019). *Nursing ethics*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Chaowalit, A., & Nasae, T. (2016). Ethics education management in the bachelor of nursing science program. *Songkhlanagerind Journal of Nursing*, 36(Suppl), 261-268. [in Thai]
- Chomsri, P., & Sriphusanaphan, A. (2013). Quality testing of ethical competence measurement in nursing practice of nursing students. *The Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council*, 20(3), 1. [in Thai]
- Fry, S. T., & Johnstone, M. J. (2008). Ethics in nursing practice: A guide to ethical decision making. *The International Council of the Canadian Nurse*, 99(3), 20.
- Hoffman, M. I. (1979). Development of moral thought: Feeling and behavior. *American Psychologist*, 34(10), 958-966.
- Jasemi, M., Goli, R., Zabihi, R. E., & Khalkhali, H. (2022). Educating ethics codes by lecture or role-play; which one improves nursing students' ethical sensitivity and ethical performance more? A quasi-experimental study. *Journal of Professional Nursing*, 40(3), 122-129.
- Karaket, K., Lammana, N., & Chonkroettraphon, J. (2015). Ethical and moral behavior of nursing students: Conceptual framework for creating and developing an assessment form for ethical and moral behavior based on the National Higher Education Qualification Standards Framework (TQF). *Journal Keokarun*, 22(2), 20-29. [in Thai]

- Kata, W. (2018). Ethical behavior in nursing practice of nursing students. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 8(Suppl 1), 248-254. [in Thai]
- Khaomala, J., & Somnukprasert, W. (2019). Results of using the integrated morality learning record format. Invitation to participate in nursing examinations of nursing students. *Journal of Health Research and Innovation*, 2(1), 163-176. [in Thai]
- Klaimanee, S., Thipsungnern, T., & Phongsuwan, K. (2013). Ethical behavior of nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima. *Journal of Nursing and Education*, 6, 89-103. [in Thai]
- Kusumph, W. (2013). *Nursing process and nursing diagnoses: Application in the clinic* (3rd ed.). Bophit Printing Company Limited. [in Thai]
- Kyunghee, K., Yonghee, H., & Ji-su, K. (2015). Korean nurses' ethical dilemmas, professional values and professional quality of life. *Nursing Ethics*, 22(4), 467-478.
- Molieri, W. (2007). *A development of instructional model based on Lickona's character education approach for enhancing professional ethics in responsibility of vocational and technology students* [Unpublished doctoral dissertation]. Chulalongkorn University. [in Thai]
- Naksrisang, W., Triaudromsri, S., & Sroysungwan, T. (2017). The promotion of morals and ethics of nursing students in the 21st century. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 27, 32-45. [in Thai]
- Nuchprayoon, N. (2015). *A development of an instructional model of enhancing self-responsibility for undergraduate student* [Doctoral dissertation]. Burapha University. [in Thai]
- Sirilai, S. (2008). *Ethics for nurses* (13th ed.). Chulalongkorn University Printing. [in Thai]
- Strategic Plan for Promoting Morality and Ethics, Ministry of Public Health. (2022). *Moral Organization of the Bureau of Public Health Administration, Ministry of Public Health*. <https://phdb.moph.go.th/moral/?p=6491> [in Thai]
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2019). *Ethics promotion manual for nursing organizations: Mechanisms and Practices* (2nd ed.). Chotthong Co., Ltd. [in Thai]
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2021). *Ethics promotion manual for nursing organizations: Mechanisms and practices*. Chotthong Co., Ltd. [in Thai]
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2023). *Guide to promoting ethics for nursing organizations: Mechanisms and practices*. Chotthong Co., Ltd. [in Thai]
- Thetsing, C., & Saraphok, P. (2020). Development of a model for applying the concept of a virtuous hospital to develop virtuous and ethical behaviors of nursing students. *Journal of Health Research and Development*, 6(1), 108-122. [in Thai]

- Thongjam, R., Thongpan, S., & Leeka, J. (2021). The development of ethical behavior for professional nurse. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 8(4), 201-213.
- Thongjarean, W. (2015). Practical teaching to develop ethics in nursing science curriculum. In *Document for Academic Conference on Instructional Management for Ethical Development in Nursing Science Program* (pp. 22-24). Thailand Nursing and Midwifery Council Nonthaburi. [in Thai]
- WattanaphanSak, A., & Sab-A-phorn, S. (2023). Development of ethical behavior in nursing: Ethical sensitivity. *Journal of Creative Health and Food*, 1(2), 46-53. [in Thai]

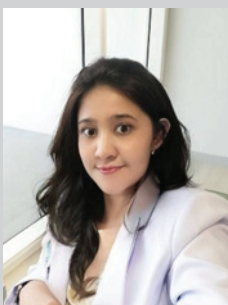

Name and Surname: Saovaluck Sub-a-phorn

Highest Education: Master of Nursing, Christian University of Thailand

Affiliation: School of Nursing, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Community Health Nursing

Name and Surname: Anchan Wattanapansak

Highest Education: Master of Nursing, Mahidol University

Affiliation: School of Nursing, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Adult and Gerontological Nursing